

mgr Anna Tyczkowska-Kowerczyk

Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu

Funkcjonowanie straży gminnych (miejskich) w kontekście bezpieczeństwa i porządku publicznego społeczności lokalnej

Abstrakt

Od momentu utworzenia pierwszych straży miejskich na podstawie ustawy o Policji z 1990 r. [8] straże gminne (miejskie) przeszły daleko idącą transformację. Zakres ich działania na rzecz społeczności lokalnej został znacznie rozszerzony, od realizacji zadań porządkowo-administracyjnych do realizacji zadań związanych z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Choć terenem działania straży nadal jest teren gminy, której organy ją utworzyły (rada gminy), jej działania mają o wiele szerszy zasięg, mając na uwadze efekty jej funkcjonowania, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Straż gminna (miejska), zarówno jako samodzielnie funkcjonujący podmiot, jak i współpracujący z innymi podmiotami, takimi jak Policja, straże pożarne, pogotowie ratunkowe czy też inne służby ratownicze, zajmuje istotne miejsce wśród podmiotów należących do systemu bezpieczeństwa i porządku publicznego, którego efekty funkcjonowania wychodzą daleko poza teren gminy i społeczności lokalnej.

Słowa kluczowe: straż gminna (miejska), Policja, bezpieczeństwo, bezpieczeństwo publiczne, porządek publiczny, społeczność lokalna, system bezpieczeństwa, system bezpieczeństwa i porządku publicznego, funkcjonowanie straży gminnych (miejskich)

Przyjęty: 05.10.2020; Zrecenzowany: 10.11.2020; Zatwierdzony: 04.12.2020

Functioning of Municipal (City) Guards and the State of Public Security and Order of the Local Community

Abstract

Since the establishment of the first city guards pursuant to the Police Act of 1990 [8], the municipal police (city guards) have undergone comprehensive transformations. The scope of their activities provided for the local community has been significantly extended, from

the implementation of activities related to maintaining order and administrative tasks to the execution of tasks related to public safety and order. The main operating territory of the city guards remains the municipality whose bodies have established them (i.e. the commune council), and yet their activities are far more extensive than that, particularly if one takes into account the effects of their operation, especially in the field of public security and order. Both as an independent entity and in cooperation with other entities, such as the Police, the fire service, medical ambulance service or other emergency services, the municipal police (city guards) occupy an important position among entities that form a part of the public security and order system, the operational effects of which go far beyond the territory of the commune and the local community.

Keywords: municipal (city) guards, the Police, security, public safety, public order, local community, security system, security and public order system, functioning of municipal (city) guards

Received: 05.10.2020; Reviewed: 10.11.2020; Accepted: 04.12.2020

Wstęp

Straż gminna (miejska) stanowi istotny element w systemie, który jest odpowiedzialny za ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zarówno jako samodzielnie funkcjonujący podmiot, jak i w ramach współdziałania z innymi podmiotami.

Należy podkreślić, że funkcjonowanie straży gminnej (miejskiej) daleko wychodzi poza ramy nakreślone jej przez ustawodawcę jako podmiotu, który jest powołany do ochrony porządku publicznego. Zarówno zakres zadań, jak i jej uprawnienia, powodują, że jest podmiotem, który wychodzi poza granice ochrony porządku publicznego i realizuje zadania w szerszym zakresie – ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. A to sprawia, że jest jednym z podmiotów, które należą do większej całości – systemu podmiotów odpowiedzialnych i realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Funkcjonowanie straży gminnych (miejskich) na przestrzeni ponad dwudziestu lat przyczyniło się do tego, że straż gminna (miejska) stała się nieodzownym elementem systemu realizującego zadania mające na celu ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego już nie tylko na terenie gminy, choć z założenia działa tylko na jej terenie, ale w szerszym kontekście, gdyż realizuje zadania, które dotyczą tak jednostki, jak

i całej społeczności lokalnej, tak przepisów prawa miejscowego, jak i przepisów rangi ustawy, tak działań porządkowych, jak i działań związanych z sytuacjami powszechnego zagrożenia, bezpieczeństwa publicznego, katastrof czy też klęsk żywiołowych, które niejednokrotnie dotyczą większego obszaru niż obszar gminy.

Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Bezpieczeństwo jest częścią teorii, a zarazem praktyki mającej na celu zapewnianie egzystencji oraz realizacji zadań, które stawia przed sobą dany podmiot. Chodzi o wykorzystywanie sprzyjających okoliczności oraz podejmowanie wyzwań, jak również ograniczanie prawdopodobieństwa niepowodzenia poprzez zapobieganie i przeciwstawianie się wszelkiego rodzaju zagrożeniom, które mogą mieć wpływ na osiągnięcie przez podmiot jego celów. Współczesne bezpieczeństwo ma charakter kompleksowy, a w jego obszarze – w zależności od przyjętych kryteriów – można wyróżnić różne jego rodzaje, dziedziny, sektory, działy i obszary [32].

W rozumieniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo publiczne ma na celu zapewnienie najbardziej podstawowych potrzeb jednostek znajdujących się pod jurysdykcją państwa, takich jak istnienie, przetrwanie, pewność i stabilność. Zapewnienie tych potrzeb w wymiarze jednostkowym będzie oddziaływało na całe państwo i jego struktury. Ale to państwo, a nie jego obywatele, musi być gwarantem tego stanu, który wyraża się ochroną bezpieczeństwa jednostek. Dopiero bezpieczeństwo poszczególnych jednostek budujących społeczność państwa warunkuje spokój, ład społeczny oraz daje gwarancję bezpieczeństwa całej organizacji państwowej. Tak więc bezpieczeństwo państwa i jednostki są współzależne, ponieważ nie ma bezpieczeństwa państwa bez zachowania bezpieczeństwa w jego wewnętrznej przestrzeni publicznej, a spokój i ład społeczny w państwie gwarantują jego stabilność i warunki rozwoju [1, s. 105]. Bezpieczeństwo publiczne według A. Babińskiego jest pozytywnym stanem w państwie, który osiągnięty jest w wyniku realizacji polityki bezpieczeństwa. W zakres tego bezpieczeństwa wchodzi państwo ze swoim ustrojem, administracją, strategią oraz innymi narzędziami, jak również osoby pozostające pod jego jurysdykcją – ich życie, zdrowie i mienie [5, s. 105].

Jednocześnie należy zaznaczyć, że porządek publiczny nie jest tożsamy z bezpieczeństwem publicznym. Porządek publiczny zawiera się w pojęciu bezpieczeństwa publicznego i stanowi tylko jeden z jego elementów [2, s. 43].

Za W. Fehlerem można wskazać, że porządek publiczny jest wpisany w bezpieczeństwo publiczne i powinno się je definiować jako oparty na normach prawnych

stan wewnątrz państwa. W stanie tym zapewnione są warunki do sprawnego funkcjonowania organizacji państwowej, która realizuje wspólne ponadjednostkowe cele oraz skutecznie egzekwuje zarówno obowiązki, jak i chroni prawa jednostek żyjących w tej organizacji (ze szczególnym uwzględnieniem życia, zdrowia i mienia), a istniejące zasoby i mechanizmy wykonawcze umożliwiają skuteczne reagowanie na sytuacje naruszające ten stan [2, s. 43].

Odpowiedzialność za bezpieczeństwo i porządek publiczny spoczywa na wielu podmiotach. Jest ona przypisana wszystkim organom administracji publicznej, zarówno na poziomie centralnym, jak i na poziomie samorządowym (wojewódzkim, powiatowym i gminnym) [6, s. 14]. Odpowiedzialność za nie ponoszą również instytucje publiczne, organizacje i stowarzyszenia, oczywiście w zakresie swoich kompetencji. W skali państwa ponosi je samo społeczeństwo, w skali województwa – samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny, są to różnego rodzaju grupy, wspólnoty, społeczności oraz instytucje, których fundament stanowią ludzie.

W wymiarze funkcjonowania organów publicznych i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny (m.in. w zakresie egzekwowania przepisów prawnych), do których z całą pewnością należy również straż gminna (miejska), istotę bezpieczeństwa i porządku publicznego można ująć jako stan, który bywa zakłócany, zakłócany przez sprawców czynów zabronionych (wykroczeń lub przestępstw), w wyniku czego sprawcy tych zakłóceń są karani karami przewidzianymi dla konkretnych czynów zabronionych, określonych przepisami prawa – grzywną, naganą, aresztem, ograniczeniem wolności, a w uzasadnionych przypadkach – zastosowaniem wobec niektórych sprawców wykroczeń środków oddziaływania wychowawczego [4, s. 79]. Poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego, którego ramy zostały ustalone przez prawodawcę, jest chroniony przez określone podmioty odpowiedzialne za utrzymanie tego stanu, a w sytuacji jego zakłócenia podmioty te reagują w celu przywrócenia stanu wyjściowego. Straże gminne (miejskie) stanowią jeden z wielu podmiotów w systemie odpowiedzialnym za bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Straże gminne (miejskie)

W wyniku przemian ustrojowych w Polsce władza przestała być dziedziną przynależną wyłącznie władzy państwowej. Przepisy ustawy zasadniczej wpłynęły na podział władzy. Nastąpiła jej decentralizacja. W wyniku tej decentralizacji część władzy została przekazana samorządom terytorialnym, przy czym podział władzy zapewniał

jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych, które zostały określone odrębnymi przepisami.

Na poziomie gminy zadania publiczne zostały przekazane do realizacji samorządowi gminnemu, który je realizuje poprzez swoje organy – radę gminy (miasta), wójta, burmistrza (prezydenta miasta).

Zakres działania samorządu gminnego oraz jego organów, jego zadania i obowiązki zostały określone ustawą z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym [10]. Na podstawie art. 7 ustawy [11] do zakresu działań gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, którą jest społeczność lokalna. Wśród tych potrzeb wymienione zostały między innymi potrzeby dotyczące bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Obecnie na podstawie przepisów prawa zawartych w ustawie z 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych [13] gmina może realizować potrzeby związane z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym na terenie gminy przy pomocy podległej umundurowanej formacji, którą jest straż gminna (miejska).

Pierwsze straże, jako umundurowane formacje, powstały na podstawie ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji [8]. Na podstawie wymienionej ustawy straże mogły być tworzone tylko na terenie gmin miejskich. Powoływane one były przez burmistrzów i prezydentów miast w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych na podstawie zarządzenia burmistrza lub prezydenta miasta. W początkowym okresie funkcjonowania straży niektóre samorządy dla ich określenia obok nazwy straż miejska używały nazwy policja municypalna.

Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą o Policji straże miejskie mogły wykonywać wyłącznie zadania administracyjno-porządkowe. Szczegółowy zakres zadań, obowiązków i uprawnień straży oraz ich uzbrojenie określał statut, który był nadawany przez burmistrza lub prezydenta miasta w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Nadzór nad działającymi strażami miejskimi sprawował Komendant Główny Policji w ramach nadzoru fachowego. Formy, sposób i zakres wykonywania czynności przez funkcjonariuszy straży miejskich [34] był również regulowany przepisami dotyczącymi funkcjonowania Policji, jednak w ograniczonym zakresie określonym przez ustawodawcę.

Przepisy dotyczące funkcjonowania straży gminnych (miejskich) były zmieniane wielokrotnie. Pierwsza zmiana w funkcjonowaniu straży pojawiła się już w 1995 r. Wówczas dokonano nowelizacji ustawy o Policji [9], w wyniku której zakres zadań i uprawnień straży został rozszerzony. Między innymi poszerzono katalog środków przymusu bezpośredniego, a funkcjonariusze [34] straży, poza wykonywaniem czynności

administracyjno-porządkowych, mogli również wykonywać niezbędne czynności mające na celu fizyczne zabezpieczenie miejsca zdarzenia. Jednocześnie funkcjonariusze straży, wykonujący czynności w zakresie zadań administracyjno-porządkowych, otrzymali prawo do oskarżania przed kolegium do spraw wykroczeń oraz dokonywania czynności sprawdzających, jednak tylko w zakresie spraw dotyczących wniosków o ukaranie, które zostały złożone do kolegium przez straż.

W wyniku nowelizacji przepisów ustawy o Policji z 1995 r. straże mogły być tworzone już nie tylko na terenie gmin miejskich jako straże miejskie, ale również na terenie gmin wiejskich jako straże gminne, a organami uprawnionymi do ich tworzenia zostały rady gmin, które mogły utworzyć straż gminną w drodze uchwały, po uprzednim porozumieniu z właściwym komendantem wojewódzkim Policji. Dodatkowo nowe przepisy umożliwiły tworzenie wspólnych straży gminnych (miejskich) przez sąsiadujące gminy. Wspólną straż można było utworzyć w drodze porozumienia zawartego pomiędzy władzami gmin oraz po uprzednim uzgodnieniu z właściwym komendantem wojewódzkim Policji. W przypadku miast będących związkami komunalnym wprowadzono obowiązek tworzenia straży miejskiej tylko przez radę miejską.

Niezwykle istotną zmianą dla funkcjonariuszy straży gminnych (miejskich) było określenie przysługującej im ochrony prawnej. Od tej chwili zaczęli oni korzystać z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom publicznym. Natomiast prawa i obowiązki funkcjonariuszy straży gminnych (miejskich) regulowała ustawa o pracownikach samorządowych [12].

Przełomowym momentem dla straży gminnych (miejskich) było uchwalenie odrębnej ustawowej podstawy prawnej ich funkcjonowania. Podstawę taką stanowiła ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych [13]. Na jej podstawie, oczywiście z późniejszymi zmianami [14], straże gminne (miejskie) działają do chwili obecnej. Przepisy ustawy o strażach gminnych z 29 sierpnia 1997 r. uchylły wcześniejsze przepisy, które regulowały zasady tworzenia straży oraz normowały ich funkcjonowanie. Ustawa o strażach gminnych dawała jednostkom samorządu gminnego możliwość powoływania podmiotu, przy pomocy którego mogły realizować zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego wynikające z ustawy o samorządzie gminnym [11].

Na przestrzeni lat ustawa o strażach gminnych podlegała bardzo obszernym i istotnym zmianom, zarówno w zakresie zadań, które zostały nałożone na straż gminne (miejskie) przez ustawodawcę, jak i uprawnień straży oraz strażników [34], oraz wyposażenia w sprzęt, środki techniczne i środki przymusu bezpośredniego.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o strażach gminnych, został wymuszony proces dostosowywania przepisów wykonawczych, które dotyczyły m.in.:

- zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności,
- zakresu i sposobu współpracy Policji ze strażami gminnymi (miejskimi),
- zakresu sprawowania nadzoru nad działalnością straży,
- przypadków, sposobów i trybu użycia przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego,
- szczegółowych warunków, trybu i sposobu postępowania w przypadku użycia broni palnej bojowej przez strażników gminnych (miejskich), warunków przydziału, przechowywania i ewidencjonowania broni palnej bojowej i amunicji przez straże gminne (miejskie),
- zakresu i sposobu prowadzenia przez straże gminne (miejskie) ewidencji etatów, wyposażenia w środki przymusu bezpośredniego oraz wyników działań straży,
- szkolenia podstawowego strażników gminnych (miejskich).

Obecnie obowiązujący jednolity tekst ustawy o strażach gminnych z 29 sierpnia 1997 r. został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z 2019 r. poz. 1795 [14].

Zgodnie z przepisami obowiązującej ustawy straże gminne (miejskie) mogą być utworzone uchwałą rady gminy, jako samorządowa umundurowana formacja, do ochrony porządku publicznego na terenie gminy po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (stołecznego) Policji. W przypadku nieotrzymania opinii od właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (stołecznego) Policji w terminie 14 dni od złożenia wniosku rada gminy może utworzyć straż bez tej opinii. Rada gminy o utworzeniu straży informuje (zawiadamia) wojewodę. Analogicznie wygląda proces rozwiązywania straży gminnej (miejskiej).

Gminy ze sobą sąsiadujące na terenie jednego województwa mogą powołać wspólną straż. Mogą to uczynić po zawarciu w tym zakresie porozumienia. Wspólną straż gminy mogą powołać po wystąpieniu z wnioskiem o opinię w tej sprawie do właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego (stołecznego) Policji. W sytuacji nieotrzymania przedmiotowej opinii w terminie 14 dni od złożenia wniosku porozumienie o utworzeniu wspólnej straży może zostać zawarte.

Strażą kieruje komendant, który jest zatrudniany przez wójta, burmistrza (prezydenta miasta) po wystąpieniu do właściwego komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji z wnioskiem o wydanie opinii w sprawie kandydata na komendanta straży. Po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii w przypadku jej

nieotrzymania wójt, burmistrz (prezydent miasta) może zatrudnić komendanta straży gminnej (miejskiej) na podstawie umowy o pracę.

Zgodnie z treścią ustawy nadzór nad działalnością straży sprawuje wójt, burmistrz (prezydent miasta). Jednakże w zakresie określonym przez ustawodawcę, to jest w zakresie wykonywania uprawnień, o których mowa w art. 12 ustawy o strażach gminnych oraz użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego, ewidencji etatów, wyposażenia i wyników działań straży, nadzór sprawuje wojewoda. Wojewoda nadzór ten sprawuje przy pomocy komendanta wojewódzkiego (stołecznego) Policji, który działa w jego imieniu.

Wojewoda nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) sprawuje również poprzez przeprowadzanie okresowych lub doraźnych kontroli. W toku kontroli, zgodnie z programem kontroli, wojewoda może objąć zakresem kontroli całość zagadnień podlegających jego nadzorowi lub tylko ich część. Po przeprowadzonej kontroli wojewoda wydaje zalecenia pokontrolne, których realizację w zakresie prawidłowości i terminowości również może poddać kontroli. Dodatkowo wojewoda w celu stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości może podjąć inne czynności przewidziane przepisami prawa, zapobiegając w ten sposób ich powstawaniu. Z ramienia komendanta wojewódzkiego (stołecznego) Policji kontrole przeprowadzają wyznaczeni funkcjonariusze lub pracownicy Policji na podstawie pisemnego upoważnienia wojewody. W toku realizacji czynności kontrolnych może być obecny przedstawiciel wojewody [22].

Jak już wcześniej wspomniano, straże wykonują zadania zgodnie z ustawami oraz aktami prawa miejscowego. Zgodnie z ustawą o strażach gminnych podstawowym zadaniem straży jest ochrona porządku i spokoju w miejscach publicznych na terenie gminy, a z tym zadaniem związane są pozostałe zadania straży określone wyżej wymienioną ustawą. Do zadań tych należy między innymi bezpieczeństwo i porządek w komunikacji (utrzymanie porządku i kontrola ruchu drogowego) w zakresie określonym przepisami o ruchu drogowym [15]. Kontrolę ruchu drogowego strażnicy gminni (miejscy) wykonują na podstawie upoważnienia wydawanego przez właściwy organ – Policję (właściwego terytorialnie komendanta powiatowego/miejskiego Policji). Do zadań w zakresie porządku i bezpieczeństwa w ruchu drogowym należą działania dotyczące m.in. dokonywania kontroli w ruchu drogowym wobec osób kierujących pojazdem, które nie stosują się do zakazu ruchu w obu kierunkach. Ponadto strażnicy gminni (miejscy) podejmują kontrole wobec uczestników ruchu drogowego, którzy naruszają przepisy dotyczące ruchu pieszych, zatrzymania i postoju, ruchu motorowerów, rowerów, wózków rowerowych, pojazdów zaprzęgowych oraz jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt.

Strażnicy gminni (miejscy) w ramach wykonywania zadań w zakresie kontroli ruchu drogowego są upoważnieni między innymi do zatrzymywania pojazdów, sprawdzania dokumentów, które kierujący pojazdem jest obowiązany mieć przy sobie oraz do weryfikacji danych o pojeździe, w tym danych o dokumentach pojazdu w centralnej ewidencji pojazdów. Strażnicy mogą legitymować uczestników ruchu drogowego i wydawać im wiążące polecenia, gdy spowodowali przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą ich bezpieczeństwu. Strażnicy polecenia mogą wydawać również w zakresie sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu. Mogą również dokonywać sprawdzenia wykonania obowiązków związanych z przeniesieniem własności pojazdu, informacji o nabyciu lub zbyciu pojazdu. Strażnicy realizując zadania dotyczące bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym, w toku prowadzonych czynności mogą od posiadacza lub właściciela pojazdu żądać wskazania, komu pojazd został powierzony do kierowania w określonym terminie. Istotnymi czynnościami mającymi wpływ na realizację zadań związanych z porządkiem i bezpieczeństwem w ruchu drogowym jest możliwość usuwania pojazdów z drogi oraz zakładania blokad na koła pojazdów, gdy te zostały pozostawione w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami. W ramach realizacji swoich zadań strażnicy gminni (miejscy) mogą przeprowadzać kontrolę transportu publicznego w zakresie kontroli dokumentów związanych z wykonywaniem publicznego transportu zbiorowego [20].

Bardzo istotnym zadaniem, do którego są zobowiązane straże gminne (miejskie), jest ich współdziałanie z właściwymi podmiotami (np. ze strażami pożarnymi – państwową lub ochotniczą, ze służbami medycznymi, z Policją) w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych (awarie rurociągów, oczyszczalni ścieków, zaważenia się budynków) oraz skutków klęsk żywiołowych (np. powodzi, suszy lub innych zjawisk pogodowych), jak również innych miejscowych zagrożeń.

Kolejnym zadaniem, które realizują straże gminne (miejskie), jest zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych, przed zniszczeniem śladów i dowodów, do czasu przybycia właściwych służb, a także ustalenie – w miarę możliwości – świadków zdarzenia.

Straże gminne (miejskie) często obok takich podmiotów jak Policja, uzbrojone formacje ochronne lub inne podmioty (straż przemysłowa) realizują zadania dotyczące ochrony obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej (np. budynków stanowiących własność gminy, szkoły, oczyszczalnie ścieków). Ponadto straże w trakcie

zgrupowań lub imprez publicznych są zobowiązane do współdziałania z organizatorami i innymi służbami w celu ochrony porządku publicznego (np. z organizatorami przedmiotowych przedsięwzięć, z Policją lub z innymi podmiotami zabezpieczającymi).

Straże realizują również zadania wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi [19], które zostały również zawarte w ustawie o strażach gminnych w zakresie doprowadzania osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te swoim zachowaniem dają powód między innymi do zgorszenia w miejscu publicznym czy też znajdują się w sytuacji zagrażającej ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób. Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w sytuacjach, kiedy na terenie gminy nie ma izby wytrzeźwień, osoby nietrzeźwe mogą być doprowadzone do najbliższej jednostki Policji. Wobec osób nietrzeźwych strażnicy straży gminnych (miejskich) mogą dokonywać sprawdzenia prewencyjnego.

Bardzo istotnym zadaniem straży, z punktu widzenia obywatela – członka społeczności lokalnej, jest obowiązek informowania przez strażę o stanie i rodzajach zagrożeń dla tej społeczności, jak również inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym.

Realizując wymienione zadania, strażę współdziałają z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi. Zadania w tym zakresie są realizowane bardzo często samodzielnie przez strażę gminne (miejskie). Jednakże działania te, ich treść i forma opracowywane są w większości wspólnie z innymi podmiotami, takimi jak Policja, strażę pożarne (państwowa i ochotnicza) lub inne służbami ratunkowymi. Zadania te dotyczą między innymi bezpieczeństwa na drodze (działania pn. „Bezpieczna droga do szkoły”), bezpieczeństwa w górach lub nad wodą (działania pn. „Bezpieczne ferie”, „Bezpieczne wakacje”, „Bądź bezpieczny nad wodą”). Inne z działań prewencyjnych dotyczą zapobiegania przemocy wśród dzieci i młodzieży, zapobiegania spożywania alkoholu, środków odurzających czy narkotyków.

Kolejnym zadaniem nałożonym na strażę gminne (miejskie) przez ustawodawcę, wykonywanym na rzecz urzędu gminy lub jego wydziałów, jest konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy. W celu realizacji zadań strażę gminne (miejskie) mogą korzystać z przyznaných im uprawnień. Należą do nich między innymi przetwarzanie danych osobowych, z wyłączeniem danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związ-

kową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym, bez wiedzy i zgody osoby, której dane te dotyczą [14].

W celu wykonywania zadań w zakresie kontroli ruchu drogowego, o których mowa w ustawie z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, straż może prowadzić wyszukiwanie informacji za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego [14].

Bardzo istotne jest wskazanie, że straże gminne (miejskie) uznane zostały zaliczone do grupy podmiotów zajmujący się zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości zgodnie z ustawą z 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości [21].

W ustawie o strażach gminnych ustawodawca strażom gminnym (miejskim) przyznał bardzo istotne uprawnienie, którym jest prawo do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych. Dzięki temu uprawnieniu straże gminne (miejskie) mogą szybko reagować w sytuacjach, gdy jest to niezbędne w celu realizacji swoich zadań, a gdy zaobserwowane zdarzenia przekraczają uprawnienia strażników, mogą oni przekazywać pozyskane informacje organom upoważnionym do podejmowania zgłaszanych przez straż interwencji. Monitoring wizyjny miejsc publicznych bardzo często służy do utrwalania dowodów popełnienia przestępstw lub wykroczeń. Nie ulega wątpliwości, że wykorzystywane przez straże urządzenia monitoringu wizyjnego służą przede wszystkim w celu przeciwdziałania przypadkom naruszania spokoju i porządku w miejscach publicznych oraz do ochrony obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej.

Ponadto strażnicy mogą dokonywać ujęcia osób, które stwarzają w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, lub mienia. Jednakże po dokonaniu ujęcia strażnicy są zobowiązani, by osobę ujętą niezwłocznie doprowadzić do najbliższej jednostki Policji.

Strażnicy w ramach swoich uprawnień mogą dokonywać kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości podręcznych bagaży osoby, w sytuacji gdy zaistnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba popełniła czyn prawnie zabroniony lub w związku z wykonywaniem czynności wynikających z ujęcia osoby.

W ramach przyznanych im uprawnień strażnicy mogą dokonywać sprawdzenia prewencyjnego osób nietrzeźwych, które są doprowadzane do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania lub najbliższej jednostki Policji, po pierwsze – w celu ochrony przed bezprawnym zamachem na życie lub zdrowie osób lub mienie, po drugie – w celu ochrony przed nieuprawnionymi działaniami skutkującymi zagrożeniem życia lub zdrowia.

Jak już wcześniej wskazano, strażnicy mają uprawnienia do nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym. Mandat karny może zostać nałożony na sprawcę przez strażnika gminnego (miejskiego) w trybie przewidzianym przepisami Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia [17]. Strażnicy są uprawnieni również do przeprowadzania czynności wyjaśniających, kierowania do sądu wniosków o ukaranie, oskarżania przed sądem i wnoszenia środków odwoławczych.

Ustawodawca określił również, że przy wykonywaniu swoich zadań strażnicy w celu ich realizacji mają prawo do udzielania pouczeń, zwracania uwagi, ostrzegania lub stosowania innych środków oddziaływania wychowawczego zgodnie z przepisami Kodeksu wykroczeń [16]. Wykonując swoje zadania, strażnicy mogą legitymować osoby w uzasadnionych przypadkach w celu ustalenia ich tożsamości.

Strażnicy mogą wydawać dyspozycje usuwania pojazdów lub ich unieruchamiania przez blokowanie kół w przypadkach, zakresie i trybie określonych w przepisach o ruchu drogowym [15].

Ponadto strażnicy gminni (miejscy) mają uprawnienia do wydawania osobom poleceń określonego zachowania się w granicach niezbędnych do wykonywania czynności wynikających z przepisów prawa.

W toku realizacji zadań oraz czynnościami związanymi z tymi zadaniami strażnicy zostali uprawnieni do żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych i samorządowych – szczególnie przy prowadzeniu czynności w sprawach o wykroczenia oraz zwracania się w nagłych przypadkach o pomoc do jednostek gospodarczych, prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej lub organizacji społecznych, jak również do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy na zasadach określonych w ustawie o Policji.

Strażnicy gminni (miejscy) wykonując swoje zadania w ramach nadanych im uprawnień, mogą używać lub wykorzystywać środki przymusu bezpośredniego, takie jak siła fizyczna (w postaci technik transportowych, obezwładniających lub obronnych), kajdanki zakładane na ręce, chemiczne środki obezwładniające (w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających), przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz broń palna. Strażnicy środków przymusu bezpośredniego mogą użyć lub je wykorzystać tylko w przypadkach ściśle określonych w ustawie z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej [18].

Środków przymusu bezpośredniego strażnicy mogą używać lub je wykorzystywać w sytuacjach, w których zachodzi na przykład konieczność wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez strażnika poleceniem lub

też odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność strażnika lub innej osoby. Strażnik może zastosować środki przymusu bezpośredniego, gdy wykonuje zadania związane z przeciwdziałaniem czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność swoją lub innej osoby. Środków przymusu bezpośredniego strażnik może użyć lub je wykorzystać również w celu przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałaniu niszczeniu mienia, pokonania biernego lub czynnego oporu. Środków tych może użyć w celu ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą oraz w celu zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia oraz przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez strażnika obszary, obiekty lub urządzenia.

Natomiast broni palnej strażnik może użyć tylko w dwóch przypadkach. Pierwszym z nich jest konieczność odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność strażnika lub innej osoby, na ważne obiekty, urządzenia lub obszary albo ze względu na konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu czy też na bezpieczeństwo konwoju lub doprowadzenia. W drugim przypadku, gdy strażnik może użyć broni jest konieczność przeciwstawienia się osobie, która nie podporządkowuje się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności strażnika lub innej osoby, lub też wobec osoby, która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną strażnikowi lub innej osobie, która jest uprawniona do jej posiadania. Natomiast broń palną strażnik może wykorzystać w celu zaalarmowania lub wezwania pomocy, aby oddać strzał ostrzegawczy oraz w celu unieszkodliwienia zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu strażnika czy też innej osoby.

Współpraca straży gminnych (miejskich) z Policją

Bardzo istotną dla bezpieczeństwa i porządku publicznego społeczności lokalnej jest współpraca pomiędzy strażami gminnymi (miejskimi) i Policją. Współpraca pomiędzy tymi dwiema umundurowanymi formacjami została uregulowana przede wszystkim w ustawie o strażach gminnych.

Bardziej precyzyjnie i szczegółowo współpracę tych dwóch formacji regulują przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 grudnia 2009 r. w sprawie form współpracy straży gminnej (miejskiej) z Policją oraz sposobu informowania wojewody o tej współpracy [31].

Obowiązek współpracy pomiędzy strażą gminną (miejską) a Policją powstaje z chwilą utworzenia straży. W celu uregulowania wspólnego działania wójt, burmistrz (prezydent miasta) może zawrzeć z właściwym terytorialnie komendantem Policji porozumienie o tej współpracy, wskazując w sposób bardziej szczegółowy zakres i formy wspólnie realizowanych zadań, mając na uwadze specyfikę i potrzeby gminy.

Podstawową formą współpracy straży i Policji jest stała wymiana i analiza informacji na temat zagrożeń występujących na podległym terenie oraz koordynacja w zakresie rozmieszczenia służb w celu wystarczającego nasycenia nimi podległego terenu. Wymiana informacji oraz ich analiza odbywa się w ramach okresowych spotkań komendantów lub osób przez nich wyznaczonych. W trakcie tych spotkań dokonywana jest ocena zagrożeń bezpieczeństwa ludzi oraz porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz wyznaczanie wspólnych zadań. W celu realizacji swoich zadań Policja i straże dokonują wzajemnych, bieżących konsultacji oraz organizują wspólne odprawy, zarówno na szczeblu kierownictwa służbowego, jak i w ramach codziennych wspólnych służb.

W ramach współpracy między obiema formacjami, z jednej strony to straż przekazuje informacje Policji, którymi dysponuje, które uzyskuje w trakcie realizacji zadań własnych. Do tych informacji często należą te dotyczące czynów, w zakresie których straże nie posiadają uprawnień do ich prowadzenia, a Policja wykorzystuje je w celu realizacji dalszych czynności służbowych. Z drugiej strony informacje, które posiada Policja, przekazywane są strażom w celu realizacji przez strażników, w ramach prowadzonej współpracy i pomocy pomiędzy obiema formacjami. Przykładem takiej wymiany informacji pomiędzy Policją a strażami są informacje, które Policja pozyskuje przy wykorzystaniu elektronicznej platformy wymiany informacji między Policją a obywatelami, tzw. krajowej mapy zagrożeń bezpieczeństwa. Z uwagi na bardzo dużą liczbę i charakter zgłoszeń od mieszkańców wpływających za pośrednictwem wymienionej platformy straże gminne (miejskie) w sposób naturalny, w związku z zakresem wykonywanych zadań, stały się adresatem tych zgłoszeń [33].

Kolejną formą współpracy straży gminnych (miejskich) oraz Policji jest wspólna realizacja służb patrolowych, która stała się powszechną i stałą formą współdziałania, pozwalającą na efektywniejsze wykorzystanie zarówno sił i środków tak policyjnych, jak i straży gminnych (miejskich) w celu zabezpieczenia oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. We wspólnych służbach ze strażnikami uczestniczą przede wszystkim funkcjonariusze wydziałów prewencji, ogniw patrolowych, ruchu drogowego, jak również dzielnicowi. Są to służby piesze i zmotoryzowane z wykorzystaniem pojazdów służbowych straży lub Policji. Wspólne patrole organizowane są m.in. w celu

realizacji służb patrolowo-obchodowych, prewencyjnych, zabezpieczania lokalnych imprez kulturalno-rozrywkowych, festynów, świąt państwowych i religijnych. Wspólne służby są koordynowane przede wszystkim w ramach spotkań zespołów ds. koordynacji służby prewencyjnej (patrolowej) odbywających się w jednostkach Policji oraz na bieżąco w związku z zaistniałym zapotrzebowaniem. Wspólne patrole prowadzone są w wytypowanych i wyznaczonych na podstawie analiz miejscach.

Podstawowym zadaniem strażników i policjantów pełniących wspólną służbę patrolową jest przeciwdziałanie popełnianiu przestępstw lub wykroczeń oraz zapobieganie zachowaniom, które mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa osób i mienia lub porządkowi publicznemu. Wspólne służby mają na celu zapobieganie popełniania przestępstw i wykroczeń w miejscach publicznych oraz prowadzenie w tym zakresie działań profilaktycznych. W razie zaistnienia przestępstwa lub wykroczenia wspólny patrol zobowiązany jest do podjęcia interwencji w celu ujęcia lub ukarania sprawcy.

W ramach współpracy straże gminne (miejskie) oraz Policja realizują zadania dotyczące zabezpieczania imprez i uroczystości, które stwarzają zagrożenie ze względu na duże nagromadzenie uczestników w jednym czasie na stosunkowo niewielkim obszarze. Do takich imprez należą święta państwowe i okolicznościowe (m.in. imprezy organizowane z okazji 1 Maja, 3 Maja, Sylwestra i Nowego Roku), święta religijne (m.in. z okazji Wszystkich Świętych, procesje Bożego Ciała, Trzech Króli, drogi krzyżowe), imprezy sportowe, (np. mecze, biegi uliczne, maratony), imprezy kulturalne (np. koncerty, festiwale, występy uliczne).

Kolejną formą współpracy jest wymiana informacji w zakresie obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych. Funkcjonowanie systemów monitoringu wizyjnego oraz ścisła współpraca obu formacji w tym zakresie przynosi wymierne korzyści, które nie ograniczają się tylko do zatrzymywania sprawców przestępstw i ujawniania sprawców wykroczeń. Równie ważne jest oddziaływanie prewencyjne pozwalające w miejscach i obiektach objętych monitoringiem na wyraźną poprawę stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ciągła obserwacja stref monitorowanych pozwala na szybką interwencję zarówno straży, jak i Policji.

Kolejną formą współpracy jest wspólne realizowanie programów, akcji i działań prewencyjnych ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa wśród społeczności lokalnej. W wyniku tych działań budowany jest trwały i skuteczny system przeciwdziałania zagrożeniom oraz tworzenie warunków do poprawy sprawności reagowania służb oraz zapobieganie i przeciwdziałanie patologiom.

Wspólna organizacja i realizacja programów, akcji i działań prewencyjnych ma wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w miejscach publicznych, ochronę mienia oraz środowiska. Przykładami takich działań i akcji prewencyjnych są działania realizowane pod nazwą: „Narkotykom stop”, „Bezpieczna droga do szkoły”, „Bezpieczne dziecko”, „Stop wagarom – wybieram szkołę”, „Bezpieczne wakacje”, „Bezpieczna szkoła”, „Bezpieczne ferie”, „Bezpieczny senior” i wiele innych. Wymienione akcje i działania są działaniami w dużej mierze realizowanymi cyklicznie przez strażę i Policję od wielu lat, m.in. w ramach ogólnopolskiego programu „Razem Bezpieczniej”. Do innych wspólnych inicjatyw należą działania w zakresie wyeliminowania zjawiska żebractwa, pomoc bezdomnym w ramach akcji „Zima”, prelekcje w szkołach i przedszkolach (np. bezpieczna droga do szkoły, przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi wśród młodzieży) oraz wśród innych grup zawodowych czy też wiekowych. Obie formacje w tym zakresie postawiły sobie za cel dotarcie do jak największej liczby odbiorców, którymi przede wszystkim są członkowie społeczności lokalnych.

Organizowanie wspólnych szkoleń oraz ćwiczeń policjantów i strażników gminnych (miejskich) jest kolejną formą współpracy Policji i straży. W ramach tej formy współdziałania współpraca polega na przeprowadzaniu wspólnych ćwiczeń, w których uczestniczą inne podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo i porządek publiczny, mienie i zdrowie. Należą do nich między innymi Państwowa Straż Pożarna, Ochotnicza Straż Pożarna, pogotowie ratunkowe. Ćwiczenia te często przybierają formę symulowanych akcji ratunkowych związanych z różnego rodzaju zagrożeniami (powódź, wypadek komunikacyjny, pożar, zawalenie się budynku mieszkalnego).

Istotną formą współpracy jest organizowanie szkoleń dla straży gminnych (miejskich) na wniosek wójta, burmistrza (prezydenta miasta), bądź w porozumieniu obu formacji. Tematyka szkoleń przeprowadzanych szkoleń przez Policję dla straży jest bardzo szeroka i zależy od potrzeb straży. Szkolenia są przeprowadzane na przykład w zakresie okresowych szkoleń dotyczących przepisów ruchu drogowego (raz na pięć lat strażnicy muszą przejść takie szkolenie), prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia, roli i zadań oskarżyciela publicznego oraz nadzoru nad czynnościami wyjaśniającymi, prawidłowego wypełniania mandatów karnych (rozporządzenie w sprawie nakładania grzywien w drodze mandatu karnego), prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia, działań służb i straży w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom i osobom czasowo przebywającym na terenie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem zwalczania przestępczości narkotykowej, przeprowadzania kontroli, przeciwdziałania degradacji środowiska – spalanie odpadów,

dokumentowania czynności doprowadzenia w celu wytrzeźwienia. To tylko niektóre przykłady tematów szkoleń oraz zagadnień poruszanych w trakcie tych szkoleń. Tematyka poruszana w tym zakresie jest bardzo szeroka, a strażę chętnie z tej formy współpracy korzystają. Bardzo ważną rolę odgrywają szkolenia przeprowadzane w formie instruktażu w ramach realizowanych kontroli okresowych w strażach gminnych (miejskich).

W sytuacjach powszechnego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, katastrofy lub klęski żywiołowej zarówno wójt, burmistrz (prezydent miasta), jak i właściwy terytorialnie komendant, na wniosek wojewody, mogą na czas określony zarządzić użycie tak straży, jak i Policji do wspólnych działań. W takich sytuacjach strażę podlegają dowództwu właściwego terytorialnie komendanta Policji.

Należy podkreślić, że ze względu na strukturę organizacyjną i ograniczony terytorialny zasięg działania poszczególnych jednostek straży gminnych (miejskich) najbardziej rozwinięta jest współpraca tych formacji z Policją na szczeblu lokalnym.

Podsumowanie

Od momentu utworzenia pierwszych straży przeszły one daleko idącą transformację. Zakres ich działania na rzecz społeczności lokalnej został znacznie rozszerzony, od realizacji zadań porządkowo-administracyjnych do realizacji zadań związanych z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Pomimo tego, że terenem działania straży nadal jest teren gminy, której organy ją utworzyły, jej działania mają o wiele szerszy zasięg, w szczególności mając na uwadze efekty jej działań.

Straż gminna (miejska), zarówno jako samodzielnie funkcjonujący podmiot, jak i współpracujący z innymi podmiotami, takimi jak Policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe czy inne służby ratownicze, realizuje zadania o wiele bardziej odpowiedzialne i istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, do których należą: ochrona życia i zdrowia, mienia obywateli, bezpieczeństwo i porządek w ruchu drogowym, przeciwdziałanie i zapobieganie przestępstwom oraz skutkom klęsk żywiołowych, katastrof i awarii.

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, że obecnie strażę gminne (miejskie) stanowią istotny podmiot systemu, którego zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dlatego uprawnionym jest stwierdzenie, że strażę gminne (miejskie) realizując zadania z zakresu zapewnienia porządku publicznego na terenie gminy, realizują jednocześnie zadania z zakresu bezpieczeństwa, w szczególności w kontekście współpracy z wymienionymi powyżej podmiotami.

Bibliografia / References

- [1] Babiński A., *W poszukiwaniu definicji bezpieczeństwa publicznego*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2020, nr 35(2).
- [2] Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, wyd. Arte, Warszawa 2012.
- [3] Gwardyński R., *System bezpieczeństwa państwa w ujęciu prakseologicznym*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2019, nr 33(4).
- [4] Gwardyński R., *Możliwości doskonalenia działań prewencyjnych Policji*, Akademia Wojsk Lądowych, Wrocław 2019.
- [5] Jałoszyński K., Wiśniewski B., Wojtuszek T. (red. nauk.), *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2007.
- [6] Wiśniewski B., *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2013
- [7] Wiśniewski B., Koziół J., Falecki J., *Podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2017.
- [8] Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 1990 r. nr 30 poz. 179)
- [9] Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 1995 r. nr 104 poz. 515).
- [10] Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1990 r. nr 16 poz. 95).
- [11] Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506).
- [12] Ustawa z 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2008 r. nr 223 poz. 1458 z późn. zm.).
- [13] Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. z 1997 r. nr 123 poz. 779).
- [14] Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1795).
- [15] Ustawa z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 110 z późn. zm.).
- [16] Ustawa z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 z późn. zm).
- [17] Ustawa z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2020 r. poz. 729 z późn. zm.).
- [18] Ustawa z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1834 oraz z 2019 r. poz. 15).
- [19] Ustawa z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2018 r. poz. 2137 z późn. zm.).

- [20] Ustawa z 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2011 r. nr 5 poz. 13 z późn. zm.).
- [21] Ustawa z 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz.U. z 2019 r. poz. 125).
- [22] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 21 grudnia 2009 r. w sprawie trybu sprawowania nadzoru nad działalnością straży gminnych (miejskich) (Dz.U. z 2009 r. nr 220 poz. 1733 z późn. zm.).
- [23] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 22 czerwca 2011 r. w sprawie usuwania pojazdów, których używanie może zagrażać bezpieczeństwu lub porządkowi ruchu drogowego albo utrudniających prowadzenie akcji ratowniczej (Dz.U. z 2011 r. nr 143 poz. 846 z późn. zm.).
- [24] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 17 listopada 2003 r. w sprawie wykroczeń, za które strażnicy straży gminnych są uprawnieni do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (Dz.U. z 2003 r. nr 208 poz. 2026 z późn. zm.).
- [25] Rozporządzenie Rady Ministrów z 18 grudnia 2009 r. w sprawie zakresu i sposobu wykonywania niektórych przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności (Dz.U. z 2009 r. nr 220 poz. 1722 z późn. zm.).
- [26] Rozporządzenie Rady Ministrów z 16 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych przez strażników gminnych (miejskich) (Dz.U. z 2009 r. nr 220 poz. 1720).
- [27] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 12 listopada 2009 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia przez straże gminne (miejskie) ewidencji etatów, wyposażenia oraz wyników działań straży (Dz.U. z 2013 r. poz. 639 z późn. zm. oraz Dz.U. z 2017 r., poz. 1502).
- [28] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 11 czerwca 2014 r. w sprawie sposobu przechowywania i ewidencjonowania środków przymusu bezpośredniego przez strażników gminnych (miejskich) (Dz.U. z 2014 r. poz. 777).
- [29] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 30 maja 2014 r. w sprawie warunków przydziału, przechowywania o ewidencjonowania broni palnej i amunicji przez straże gminne (miejskie) (Dz.U. z 2014 r. poz. 748).
- [30] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie trybu sprawowania nadzoru nad działalnością straży gminnych (miejskich) (Dz.U. z 2009 r. nr 220 poz. 1733 z późn. zm.).

- [31] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 grudnia 2009 r. w sprawie form współpracy straży gminnej (miejskiej) z Policją oraz sposobu informowania wojewody o tej współpracy (Dz.U. z 2009 r. nr 220 poz. 1732).
- [32] <https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/minislownik-bbn-propozy/6035,MINISLOWNIK-BBN-Propozycje-nowych-terminow-z-dziedziny-bezpieczenstwa.html>.
- [33] <https://gazeta.policja.pl/997/informacje/181367,Naukowo-o-KMZB.html>.
- [34] W artykule zastosowane zostały dwa terminy określające umundurowanych pracowników straży miejskich (gminnych): 1) „funkcjonariusze” straży miejskich, 2) „strażnicy” straży gminnych (miejskich). Różnice w nazewnictwie wynikają z przepisów prawa. Termin „funkcjonariusz” straży miejskiej został użyty przez ustawodawcę w art. 24 ust. 2 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji [8, 9]. Drugi termin – „strażnik” straży gminnej (miejskiej) użyty został przez ustawodawcę w art. 10 ust. 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych [13], zgodnie z którym „zadania (...) wykonują strażnicy”. Obecnie obowiązującym terminem określającym umundurowanego pracownika straży gminnej (miejskiej) jest termin „strażnik”.

Anna Tyczkowska-Kowerczyk – od 1999 r. związana zawodowo z działaniami Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu. W okresie od 2007 r. do 2009 r. realizowała zadania służbowe jako starszy inspektor ds. współpracy z organami administracji rządowej, samorządami terytorialnymi, organizacjami społecznymi oraz innymi organizacjami pozapolicyjnymi. Natomiast od 2009 r. jako koordynator ds. współpracy Policji ze strażami gminnymi (miejskimi) funkcjonującymi na terenie województwa dolnośląskiego koordynowała współpracę jednostek terenowych Policji z właściwymi terytorialnie jednostkami straży gminnych (miejskich). W ramach powierzonych zadań, a także z upoważnienia Komendanta Wojewódzkiego Policji we Wrocławiu oraz Wojewody Dolnośląskiego, przeprowadzała również kontrole okresowe i doraźne straży gminnych (miejskich) oraz sprawowała nadzór nad funkcjonowaniem monitoringu wizyjnego miejsc publicznych na terenie Wrocławia. Zdobyte doświadczenie wykorzystuje obecnie w Zespole ds. Nieletnich i Patologii w Wydziale Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu. Absolwentka Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego oraz „Menadżerskich Studiów Podyplomowych” Uniwersytetu Ekonomicz-

nego we Wrocławiu. Współorganizatorka szeregu szkoleń tematycznych dla strażników straży gminnych (miejskich) działających na terenie województwa dolnośląskiego. Prelegentka na licznych konferencjach, seminariach i szkoleniach organizowanych przede wszystkim przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendę Główną Policji oraz organizacje reprezentujące straże gminne (miejskie), a także przez Urząd Ochrony Danych Osobowych i Uniwersytet Wrocławski. Autorka publikacji z zakresu zagadnień objętych jej zakresem zadań zawodowych. Jej profesjonalizm jako autorki i specjalistki dostrzec można m.in. w artykule *Zdania podejmowane na rzecz bezpieczeństwa publicznego wśród społeczności lokalnej jako przejaw działalności administracji publicznej*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2020, nr 36(3), s. 69–83. ISSN 1896-8333, e-ISSN 2449-9013.
ORCID: 0000-0003-2211-1273

Anna Tyczkowska-Kowerczyk – since 1999 her professional work has been connected with the operation of the Wrocław Police Headquarters. In the period from 2007 to 2009 Ms. Tyczkowska-Kowerczyk carried out work as senior inspector for cooperation with government administration bodies, territorial self-governments, social organisations and non-police organisations. As of 2009 acted as coordinator for Police cooperation with municipal police (city guards) operating in the Lower Silesian Region and coordinated the cooperation of field Police units with relevant territorial units of the municipal police (city guards). As part of entrusted tasks and those assigned by the Provincial Police Commandant in Wrocław and by the Lower Silesian Regional Governor Ms. Tyczkowska-Kowerczyk also conducted periodical and ad-hoc inspections of the municipal police (city guards) and supervised vision monitoring of public areas on the territory of Wrocław. Ms. Tyczkowska-Kowerczyk applies the acquired experience in her work for the Team for Juveniles and Pathology in the Department of Prevention of the Wrocław Police headquarters. Graduate of the Department of Social Sciences of the University of Wrocław and “Managerial Post-Graduate Studies” of the Wrocław University of Economics. Co-organiser of various thematic training courses for the municipal police (city guards) operating on the territory of the Lower Silesian Province.

Speaker during various conferences, seminars and training courses, organised in the first place by the Ministry of the Interior and Administration, the Main Police Headquarters and organisations that represent municipal police (city guards), as well as by the

Bureau for the Protection of Personal Data and the University of Wrocław. Author of publications comprised by her scope of professional tasks. Her professionalism as an author and specialist may be seen among others in the article “Tasks undertaken for public security among the local community as form of operation of the public administration, “Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, 2020, No. 36(3), pp. 69–83. ISSN 1896-8333, e-ISSN 2449-9013.